

Poštolka jižní

Exoticky zbarveného samečka poštolky rudonohé si nelze splést s žádným jiným evropským druhem. Kombinace šedé barvy těla s tmavě oranžovými podcasními krovkami je vskutku unikátní. Také samičku tohoto druhu si lze pomýlit jen těžko. V letu má při pohledu zespodu nápadné světle rezaté břicho a prsa, stejně jako přední stranu křídel. Velká pera v křídlech a ocase jsou černobíle pruhovaná. Svrchu působí samice jednobarevně šedě, i když zblízka je vidět tmavší žhání. Dobrým poznávacím znakem je rezavá hlava. V posledních letech se v pozdním létě u nás objevují při pohnízdění potulce ptáci z maďarských a rumunských hnízdišť. Určování tohoročních ptáků by pak mohlo činit potíže. Jsou totiž nápadně podobní mladým ostřížům. Kromě jiné siluety jsou jasným rozlišovacím znakem bílé tváře u poštolky rudonohé na rozdíl od béžových u ostříže lesního. Také způsob chování je u obou druhů rozdílný. Poštolky rudonohé často posedávají na drátech elektrického vedení v polích, odkud vyhlížejí svoji kořist – velký hmyz. S oblibou chytají kobylky a saranče.

Ostříže lesního naopak zhlédneme, jak prudce ve vzduchu prohání drobné ptáky. Klidně si troufne i na tak zdatného letce, jakým je rorýs. Někdy jej můžeme zastihnout, jak loví vysoko nad rybníkem vyletující větší druhy váček nebo šídel. V letu si je pak podává z pařátů do zobáku. Podobná pozorování patří k tomu nejkrásnějšímu, co lze v přírodě vidět. Ostříž lesní má nejdelší křídla z malých sokolů; to je v letu dobře odlišuje od jiných podobných druhů. Svrchu působí jednobarevně tmavě, proto je dobrým určovacím znakem kontrastní bílé zbarvení tváří u dospělých ptáků. Zblízka tento druh také dobře odliší červené „kalhotky“. Ty jsou někdy dobře vidět i v letu. Pozor, nemají je však mladí ptáci ještě ani v následujícím létě.

Určování dřemlíka nám usnadní doba jeho pozorování. Kromě poštolky obecné jsou všichni malí sokoli přísně tažní a v zimě se u nás nevyskytují. Naopak dřemlík se u nás nevyskytuje v létě, pomineme-li staré nedoložené údaje o hnízdění v Krkonoších, ale v zimě. Tehdy jej můžeme občas zastihnout při jízdě autem, jak sedí někde u silnice v koruně stromu a pozoruje okolí. Vzhledem k tomu, že dřemlíci, podobně jako mnohé další druhy ze severu, nejsou příliš plaší, lze si jej zblízka prohlédnout. Méně často se u nás vyskytují dospělí samci. Při pozorování sedícího samce dominují tři odlišné barvy: světle oranžová spodina těla, šedá hlava, hřbet a křídla a černé skvrnění, letky a široký pruh na ocase. Samice a mladí ptáci jsou od sebe při pozorování v přírodě neodlišitelní. Obě věkové kategorie jsou zbarveny stejně: mají tmavě hnědý hřbet a vrch křídel se světlými lemy jednotlivých per a světlou spodinu těla s výrazným hnědým skvrněním. Tyto skvrny mají na bocích trojúhelníkovitý tvar. V letu má dřemlík oproti poštolce výrazně kratší ocas. V jeho potravě dominují drobní ptáci, proto jej můžeme zastihnout v okolí zásypů či v místech s větší koncentrací drobných pěvců. Loveckými návyky připomíná spíše krahujce.

Poznáte malé sokoly?

Poznat poštolku obecnou, našeho nejhojnějšího sokola, si troufne asi každý. Že se u nás nebo při cestách po Evropě můžeme setkat s dalšími čtyřmi druhy malých sokolů, je také všeobecně známé. S určením to ale tak snadné již není. Do skupiny malých evropských sokolů patří pět druhů, přičemž pouze dva z nich u nás hnízdí. Je to poštolka obecná a ostříž lesní. Další dva druhy, poštolku jižní a rudonohou, můžeme zastihnout při svých cestách po jižní Evropě, dřemlíka tundrového naopak na severu kontinentu. U posledně jmenovaného druhu existuje ale velká šance si jej prohlédnout během zimy, kdy u nás několik desítek až stovek jedinců zimuje.

Pokud vidíte nad loukou či polem drobného dravce, který se třepetá na místě, jakoby zavěšen na neviditelné šňůrce, jedná se určitě o poštolku obecnou. Žádný jiný evropský sokolík nepoužívá tak často tento způsob lovu. Dospělí samci vynikají krásně šedomodrou hlavou s úzkým vousem a šedým ocasem zakončeným širokým černým pruhem. Samice jsou zbarveny podobně jako samci, jen postrádají šedou barvu. Hlava i ocas jsou hnědé, pouze na kostřeci mají šedou skvrnu.

Samice poštolky jižní jsou od samice poštolky obecné téměř nerozeznatelné. Dobrým determinacním znakem je zcela odlišný hlas. Poštolka jižní se ozývá drsným, nepřilíš hlasitým troj-

slabičným voláním, které je úplně jiné než známé, jásavé a hlasité kikikikiki poštolky obecné (porovnej na: xeno-canto.org). Rozdíl v šatech samečků je již trochu zřetelnější. Zcela dospělí samci (od třetího roku věku) poštolky jižní nemají skvrnitý hřbet a svrchní stranu křídel, v letu jsou nápadně stříbrně šedé plochy na zadním okraji křídel. Hlava je tmavě šedá, bez vousu, rovně oddělená od hnědého hřbetu. Máme-li možnost pozorovat poštolky jižní zblízka, a to na hnízdišti lze, můžeme si v dobrém triedru ověřit správnost svého určení podle světlých drápků. V době kvalitních stativových dalekohledů bych tento znak nepodceňoval.

Malí sokoli

Určování v přírodě

Ilustrace: Jan HOŠEK

Dřemlík tundrový (*Falco columbarius*)

Rozpětí: 55–69 cm

Prostředí: zemědělská krajina v nižších a středních nadmořských výškách s dostatkem drobného ptactva, v okolí zásypů, nesklizených polí s vyšší koncentrací pěvců, ve stromořadích

Výskyt v ČR: zimní host ze severu Evropy se u nás objevuje již v září, poslední výskyty ještě v dubnu

Početnost v ČR: meziročně počet zimujících dřemlíků kolísá, častěji se u nás vyskytují spíše hnědí ptáci (samice a nedospělí ptáci)

svrchu modrošedý

♀

♀ / juv.

♂

často se třepotá se široce rozevřeným ocasem

zřetelný vous

černé skvrny na hřbetě a křídlech

Poštołka obecná (*Falco tinnunculus*)

Rozpětí křídel: 68–78 cm

Prostředí: od nejvyšších nadmořských výšek po nížiny, preferuje otevřenou zemědělskou krajinu s poli a loukami a malými lesíky či remízky. Často hnízdí ve městech a vesnicích. Vyhýbá se velkým lesním komplexům.

Výskyt v ČR: celoročně, část populace se na zimu stěhuje do jižnějších oblastí

Početnost v ČR: stabilní, 9 000–13 000 párů

♂

♂

prakticky nerozeznatelná od samice poštolky obecné

♀

beze skvrn

šedý pruh v křídle

♂

beze skvrn

Poštołka jižní (*Falco naumanni*)

(*Falco naumanni*)

Rozpětí: 63–72 cm

Prostředí: hnízdí koloniálně ve městech a vesnicích v jižní Evropě a ve Španělsku. Silně ubývající druh. Potravu, převážně hmyz, loví v okolní zemědělské či neobdělávané krajině.

Výskyt v ČR: velmi vzácný zatoulanec ve střední Evropě, existují historické, ale nepotvrzené údaje o hnízdění v ČR

♂

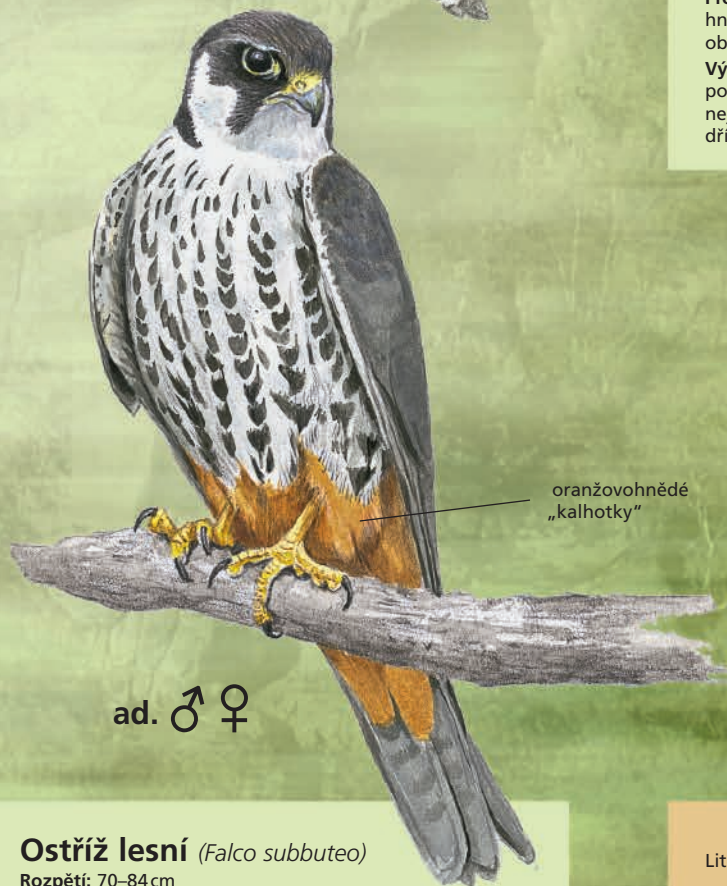

Pošťolka rudonohá (*Falco vespertinus*)

Rozpětí: 65–76 cm

Prostředí: otevřená krajina, pastviny, stepi jižní a východní Evropy; hnízdí v koloniích, ke hnízdění používá hnízda vran a havranů, obsazuje vhodné polobudky; živí se hmyzem

Výskyt v ČR: v malém množství každoročně protahuje, početněji se vyskytuje na konci léta a začátku podzimu na pohnízdni potulce; nejbližší pravidelná hnízdiště jsou v Maďarsku, dříve hnízdila vzácně na Moravě

dlouhá
křídla

Ostříž lesní (*Falco subbuteo*)

Rozpětí: 70–84 cm

Prostředí: otevřená krajina s polními lesíky, raději obsazuje střední a vyšší nadmořské výšky; živí se hmyzem a malými ptáky, lze jej častěji zastihnout, jak loví v koloniích břehulí nebo v okolí zemědělských objektů při lovu jirčiček

Výskyt v ČR: tažný druh s výskytem u nás od IV. do X., zimuje v Africe

Početnost v ČR: stabilní, 200–300 párů

Literatura:

- ▲ Ferguson-Lees J., Christie D.A. 2001: Raptors of the world. Helm, London.
- ▲ Forsman D. 2010: The raptors of Europe and the Middle East. Helm, London.
- ▲ Svensson L., Mullarney K. a Zetterström D. 2012: Ptáci Evropy, severní Afriky a Blízkého východu. Ševčík, Plzeň.
- ▲ Odhad početnosti: podle podkladů Skupiny pro ochranu dravců a sov ČSO.